

Jan Žižka a Žďár? Nejisté. Zato pozdější husitský král tu byl

Dne 11. října to bude 600 let, co u Přibyslavi zemřel Jan Žižka z Trocnova. Co myslíte, vstoupil tento slavný husitský hejtman do Žďáru?

■ Lenka Kopčáková

Pro odpovědi jsme se vydali do Regionálního muzea za historikem Miloslavem Lopaur. Než však začneme, pro představu nastiňme tehdejší situaci v Čechách. Vše totiž souvisí se vším. Čerpáme z dostupných webů.

Husitství bylo prvním projevem krize feudalismu a církve.

Upálení Jana Husa v Kostnici 6. 7. 1415 znamenalo velkou ránu všem příznivcům jeho myšlenek. Čeští a moravští šlechtici, kteří dříve podpořili svými pečeti stížné listy koncilu a králi Zikmundovi proti věznění Jana Husa a Jeronýma Pražského, založili 5. 9. 1415 husitský svaz. V reakci na to se sjednocovala i strana odpůrců.

Za počátek husitské revoluce je považována první pražská defenestrace 30. 7. 1419, kdy rozvášněný dav vedený Janem Želivským žádal před Novoměstskou radnicí propuštění vězňů přijímajících podobojí. Skončilo to svržením protihusitských konšelů z oken.

Roku 1420 byl nad jihočeskou řekou Lužnicí založen Tábor, obec svobodných husitů, jejichž radikální názory zamítaly feudální zřízení. V Táboře se tehdy zrodila radikální odnož kališnického hnutí.

Jedním ze čtyř hejtmanů se stal Jan Žižka, který z Tábora vytvořil vojenskou pevnost. Vojevůdce prokázal velký um strategické hlavně při bojích proti Rožmberkům.

V husitském hnutí zprvu převažovaly lidové radikální vrstvy, ale kvůli názorovým rozporům se postupně vytvořilo několik proudů husitství – umírněný, radikální až extrémně radikální (adamité).

V roce 1421 se ještě všichni shodli na společném husitském politickém programu s názvem Čtyři pražské artikuly. Cítil na nápravu církve a křesťanské společnosti.

Jan Žižka dokázal odradit dvě křížácké výpravy. První v roce 1420, již se účastnilo na 30 tisíc žoldnérů v čele se Zikmundem. Oblehnuté Praze přišly na pomoc oddíly z venkova, Tábora a Severočeši. Pražský hrad se lstí pána Čenka z Vartenberka dostal v květnu 1420 do rukou Zikmunda, ale Žižka se opevnil na vrchu Vítkov, kde se v létě 1420 odehrála známá bitva. Zikmund byl na Vítkově poražen a stejný osud jej čekal i v bitvě u Vyšehradu o dva měsíce později, kde měli velké ztráty Moravané. Se svým vojskem ustoupil ze země a Praha se stala vůdcem revoluce.

V roce 1421 však Zikmund vedl druhou křížovou výpravu. Křížáci byli odrazeni v podzimních měsících od Žatce a na přelomu let 1421/22 poraženi u Kutné Hory a Habru. Po smrti Žižky husité čelili ještě dalším třem křížovým výpravám, ale ty nyní nechme být.

HUSITSKÝ vojevůdce. Letošní připomínka dobytí Přibyslavi v podání Plzeňských šermířů.

Rozbroje ve vlastních řadách

Na přelomu let 1421–1422 se husitské směry začaly rozcházet. Umírněná strana (Praha a její spojenci, většina kališnické šlechty) souhlasila s převodem církevního majetku do světské správy a byla ochotna se se Zikmundem smířit.

Polní vojska v čele s Janem Žižkou začala proti této šlechtě bojovat a vyrážela proti městům odpadlým od husitství.

Radikalismus se však přestával líbit samotnému Táboru, neboť hrozilo rušení středověkých výsad a zpochybnování křesťanství. Nakonec byli radikalisté v roce 1421 z Tábora vyhnáni a někteří i upálení.

Žižka se pro svoji krutost dostal do sporu s táborskými kněžími, až nakonec začátkem roku 1423 Tábor opustil. Vojenské spojenectví ale přetrvávalo. Žižka zamířil k orebitům do východních Čech, kde založil menší Tábor. Stratég i nadále stál v čele polních vojsk a sepsal pravidla boje a organizace vojska s názvem Žižkův vojenský řád.

Žižkův převrat u orebitů vyvolal odpor umírněných husitů, kteří vytvořili panskou jednotu (Praha a její spojenci, kališnická šlechta a umírněná část orebitů). Vedla proti Žižkovi kampaň a nejednou ho dostala do úzkých, obratem byla až bitva u Malešova, ve které Žižka přemohl početnějšího nepřítele. Následně se vydal proti Praze.

Tu tehdy zachránil svým diplomatickým umem husitský kněz Jan Rokycana. Žižkovi útok rozmluvil, a co víc, Žižka se s Prahou usmířil a uzavřel dohodu o společném tažení na protihusitskou Moravu.

Dopadení ve Žďáře

A nyní slíbená situace z pohledu našeho kraje. Historik Miloslav Lopaur si bere k ruce dílo Otto Steinbacha z Kranichštejna s názvem Diplomatische Sammlung. Steinbach byl v letech 1782–1784 historicky posledním opatem kláštera cisterciáků ve Žďáře a zaznamenal i události husitské doby.

„V zimě 1421, po těžké porážce v bitvách u Kutné Hory a Prahy, prchaly křížácké oddíly uherského krále Zikmunda Lucemburského zpět na východ. Pronásledovali je husité, kteří v lednu 1422 dobyli Německý Brod,“ líčí historik.

Křížáci se ještě jednou postavili husitům v otevřeném poli, nejspíš, aby kryli krále, který kolem města Brodu prchal dále na Moravu.

Do Žďáru se měl podle Steinbachovy kroniky uchýlit polský předák Hynek Červenohorský, který se účastnil druhé křížové výpravy na Kutnou Horu. Husité jej zde dopadli.

„Je pravděpodobné, že šlo o Hynka Červenohorského z Dubé, který na Náchodsku bojoval na straně krále Zikmunda. Mohl se tedy zúčastnit druhé křížové výpravy. Jeho hrady ve východních Čechách husité dobyli ve 2. polovině 20. let a sám mohl žít ještě v r. 1452. Vždy stál na katolické straně,“ informuje Miloslav Lopaur.

Jedním dechem však dodává, že v odborné literatuře o jeho žďárském zajetí není nic známo, a jak přebíral informaci od Steinbacha, není jednoznačné.

„Já bych jistou relevanci o Hynkově přítomnosti ve Žďáře nezpochyboval, ale jeho zajetí a smrt je již v rozporu se známými fakty, které Steinbach neznal,“ dodává.

Polská stopa souvisí s osobou Hynka tak, že v r. 1421 byl Červenohorský vyměněn za zajatého kališnického čes-

**Žďár neovládlo
polní vojsko,
ale kališnická šlechta**

kého šlechtice – účastníka mise do Polska a Litvy. Mohlo tedy jít o nepřesnou interpretaci informace z dávných dob.

„Na Moravě v té době začal vládnout Albrecht II. Habsburský, jehož poručníkem byl v dětství právě tchán Zikmund Lucemburský. Moravská šlechta, mj. páni z Pernštejna, páni z Křižanova či páni z Meziříčí v té době podporovali krále Zikmunda i markraběte Albrechta, ačkoliv byli vesměs kališníci“ vysvětluje Miloslav Lopaur.

Blízko českomoravské hranice se Žižka pohyboval v roce 1422 i na jaře 1423. Tehdy se zúčastnil sjezdu v Německém (dnes Havlíčkově) Brodě. Pak celý rok válčil ve východních a středních Čechách.

Husitská výprava na Moravu

„V r. 1423 byla zorganizována první velká husitská výprava na Moravu, kterou vedli Diviš Bořek z Miletínka a Bedřich ze Strážnice. V rámci orebitů byli také přítomni Viktorin a Hynek z Poděbrad. Ti později přešli na stranu Jana Žižky,“ přibližuje historik.

Dodává, že hlavní směr moravské výpravy nevedl kolem Žďáru, ale severněji na Přerovsko, Prostějovsko a Kroměřížsko.

„V té době se začala měnit situace na Moravě, kde moravská kališnická šlechta přešla na stranu českých husitů. V našem okolí sehráli významnou roli páni z Pernštejna. Jejich zásluhou se Žďársko postupně (do poloviny 20. let) ocitlo na straně husitů,“ popisuje historik.

Po vítězství u Malešova (v červnu 1424) bylo dosaženo smíru mezi husitskými stranami a Jan Žižka se ocitl na vrcholu moci. „Tuto skutečnost potvrzuje i jeho jmenování velitelem nové výpravy na Moravu. Během ní obléhal Přibyslav,“ dodává Lopaur.

Jan Žižka z Trocnova 11. 10. 1424 podlehl otravě krve ze zaniceného vředu, aniž by vstoupil do Přibyslavi. Jeho vojsko pak katolické město dobylo a některé obyvatele upálilo ve stodole.

Kdyby slavný vojevůdce nezemřel, bylo vysoce pravděpodobné, že by jeho kroky vedly do Žďáru. I přes Žižkovu smrt výprava na Moravu pokračovala.

„Žel nemáme příliš mnoho zpráv. Cestou bylo dosaženo Velkého Meziříčí, Třebíče a Ivančic, což napovídá, že výprava sledovala Libickou stezku, tj. husité opravdu na konci podzimu roku 1424 mohli projít Žďárem. Dalšími cíli byly Malá Haná, Boskovicko a Hřebečsko (oblast Mohelnic),“ uvádí historik.

Žižku v čele táboritů nahradil mezi roky 1425 a 1426 Prokop Holý, též výborný vojevůdce a vzdělaný diplomat. K rozhodující bitvě u Lipan došlo až po deseti letech. Cílem bylo ukončení nadvlády radikálních bratrstev v zemi a nalezení kompromisu s římskou církví a Zikmundem Lucemburským. (Pokračování na str. 12)